

Modell för beredskap när sexuella övergrepp mot barn misstänks ha begåtts av personal inom förskolan

2017

Nyproduktion 2019

Författare: Cecilia Kjellgren och Moa Mannheimer

Produktion: Therese Björn Johansson

Foto: David Brohede, Peter Karlsson, Anna Nilsen och Getty Images.

Alla barn och ungdomar är modeller och har inget med innehållet att göra.

MODELL FÖR BEREDSKAP
NÄR SEXUELLA ÖVERGREPP
MOT BARN MISSTÄNKTS HA
BEGÅTT AV PERSONAL INOM
FÖRSKOLAN

BARNAFRID - NATIONELLT CENTRUM FÖR KUNSKAP OM VÅLD MOT BARN

**CECILIA KJELLGREN
MOA MANNHEIMER**

INLEDNING

Materialet har tagits fram 2017 av Cecilia Kjellgren och Moa Mannheimer för det nationella kunskapscentret Barnafrid, som har regeringens uppdrag att samla och sprida kunskap om våld och andra övergrepp mot barn. Förhoppningen är att materialet ska ge vägledning och råd för kommuner/huvudmän som är i behov av akuta råd kring insatser vid misstanke om sexuella övergrepp inom verksamheten. Dokumentet finns tillgängligt på Barnafrids hemsida och presenteras i samband med konferenser och utbildningsdagar.

Cecilia Kjellgren är socionom, dr med vet och universitetslektor i socialt arbete vid Linnéuniversitetet. Hon har en omfattande erfarenhet av socialt arbete med inriktning på våld och sexuella övergrepp mot barn. Hennes forskning är inriktad på sexuella övergrepp inom förskolan, unga som begår sexuella övergrepp och våld mot barn.

Moa Mannheimer är leg psykolog och centrumchef för Barnafrid. Hon har lång klinisk erfarenhet av att arbeta med sexuellt utsatta barn som psykolog och enhetschef inom Barn och ungdomspsykiatri och Barnahus i Stockholm.

Inledningsvis ges en bakgrund därefter presenteras avsnitten utifrån en tänkt kronologi; aktualisering, att anmäla till socialnämnd och polis, att sätta samman en krisledningsgrupp, att definiera berörda grupper, att kommunicera, att möjliggöra stöd och bearbetning och att följa upp. Sist i rapporten finns ett flödesschema med sammanfattning av de råd som ges i de olika skedena. I en bilaga finns råd till föräldrar, som helt eller delvis, kan användas som informationsmaterial till föräldrar vid misstanke om sexuella övergrepp.

Cecilia Kjellgren

Moa Mannheimer

INNEHÅLL

INLEDNING 5

INNEHÅLL 7

Kapitel 1

BAKGRUND 8

Kapitel 2

STRATEGIER 10

Kapitel 3

**MODELL FÖR ATT HANTERA MISSTANKE OM
SEXUELLA ÖVERGREPP MOT BARN INOM
FÖRSKOLAN** 12

Aktualisering 14
Att anmäla till socialnämnd och polis 14
Att sätta samman en krisledningsgrupp 15
Att definiera berörda grupper 16
Att kommunicera 16
Att möjliggöra stöd och bearbetning 20
Att följa upp 21

Kapitel 4

SAMMANFATTNING 22

Aktualisering 23
Att anmäla till polis och socialnämnd 23
Att sätta samman en krisledningsgrupp 23
Att definiera berörda grupper 23
Att kommunicera 23
Att möjliggöra stöd och bearbetning 23
Att följa upp 23

Kapitel 5

NÄR MISSTANKE INTE GÅR ATT STYRKA 24

Kapitel 6

REFERENSER 26

Kapitel 7

BILAGOR 28

BARN OCH KROPPSREGLER 29

**BARNNS BEHOV VID MISSTANKE OM
SEXUELLA ÖVERGREPP PÅ FÖRSKOLA** 30

1

2

3

4

5

6

7

KAPITEL 1

BAKGRUND

När sexuella övergrepp mot barn misstänks inom förskola drabbas både barn och föräldrar. Även förskolepersonal som varit kollegor med den misstänkte medarbetaren drabbas av olika starka känslor. Arbetsledare som anställt och arbetslett personen påverkas också. Samtidigt ska verksamheten upprätthållas, förskolans personal måste ta emot och härbärgera föräldrars reaktioner samtidigt som barn ska tas om hand i verksamheten. Misstanke om sexuella övergrepp är en mycket komplex situation för kommuner/huvudmän att hantera. Det är en fördel att ta del av andra kommuners erfarenheter och ta stöd och råd i hur man kan agera.

Forskning om sexuella övergrepp mot barn som begåtts av anställda eller andra medarbetare inom förskola och skola är begränsad. I en tidig forskningsstudie om sexuella övergrepp inom förskolan (Kelley, 1995) konstaterades att det ofta är yngre förskolebarn som utsätts, övergreppen är allvarliga och offren är många. Reaktionerna hos barnen är exempelvis rädsla, beteendeförändringar och sexualiserat beteende. I en norsk studie (Dyb, 2005) identifierades posttraumatiska symptom hos föräldrar till barn som utsätts för sexuella övergrepp inom förskolan, framförallt i form av återupplevande av händelserna och undvikande. Sullivan och kollegor (2011) jämför olika grupper av sexualförövare som utsätter barn för övergrepp och konstaterar att de som utsätter barn i verksamheter där de arbetar, t ex inom förskola/skola, i jämförelse med andra sexualförövare har högre utbildning, högre IQ och är signifikant äldre än män i jämförelsegrupperna. Sullivan och Beech (2002) kallar gruppen förövare som begår sexuella övergrepp i samband med arbete med barn och ungdom, som "professionella förövare". Dessa har i undersökningar visat sig ha utsatt fler barn, har starkare känslomässig överidentifikation med barn och en större sexuell upptagenhet, än jämförelsegrupperna. Känslomässig överidentifikation betyder att den vuxne identifierar sig med barn och upplever sitt inre som ett barns. Sexuell upptagenhet rör bl.a. upplevda svårigheter att kontrollera sexuella tankar och impulser.

I en översiktsartikel (Bergström, Eidevald & Westberg-Broström, 2016) har vetenskapliga artiklar identifierats som fokuserar på misstankar om sexuella övergrepp inom förskolan och artiklarna har tematiserats i konsekvenser för verksamheten, förebyggande arbete och förskollärare som skyddspersoner för barn. Vissa studier visar

att rädslan för att bli misstänkt för att ha begått sexuella övergrepp påverkar mäns vilja att arbeta inom förskolan. Vidare konstateras i översikten att förskolans roll att skydda barn är komplicerad och att ytterligare kunskap behövs.

Lagen om registerkontroll infördes i Sverige 2001 bl.a. i syfte att hindra personer som begått sexuella övergrepp, från att arbeta i verksamheter för barn och ungdom. I samband med fall av sexuella övergrepp mot barn inom förskola/skola under senare år har media rapporterat att registerutdrag vanligen inhämtats i samband med anställningen men att utdragen inte visat att de misstänkta tidigare har dömts för liknande brott. Lagen har en begränsad effekt då majoriteten av de som begår sexuella övergrepp inte dömts tidigare. De finns därför inte registrerade i belastningsregister över lagförda, även om övergrepp tidigare kan ha begåtts. Hittills har ingen metod visat sig framgångsrik i att med stor säkerhet screena personers risk att i framtiden begå sexuella övergrepp.

Det finns få internationella studier som undersöker omfattningen av att medarbetare begått sexuella övergrepp mot barn i verksamheten. En studie (Turner et al., 2014) från en enhet i Österrike där personer som begått vålds- eller sexualbrott utreds, rapporterar att 15 % av alla förövare utredda på grund av sexuella övergrepp mot barn, hade utsatt barn på sin arbetsplats eller inom den organisation där de var engagerade. Det finns ingen vetenskaplig studie om förekomst i Sverige. Tidningen Dagens Samhälle publicerade 2016 en kartläggning av misstänkta sexuella övergrepp mot barn. Man hade gått igenom ett stort antal fall som omskrivits i media under en period från 2014-2015 (15 månader). Av totalt 540 fall som identifierades, hade 13 % (n=70) skett i "offentliga miljöer" (inom förskola, skola, vårdcentral, skolbuss, idrott eller kyrka). Sjutton av de misstänkta förövarna var anställda inom förskola, 17 inom skola (varav två skolbuschaufförer) och 11 var idrottsledare eller liknande. Majoriteten av de som avslöjats begå sexuella övergrepp mot barn inom förskola är män, men det finns även exempel på kvinnliga förövare (Saradjian, 1996; Wonnacott, 2013).

KAPITEL 2

STRATEGIER

SKL (Sveriges Kommuner och Landsting) har producerat ett stödmaterial (2016) för hur kommuner ska agera vid misstanke om att medarbetare i verksamheten utsätter barn för brott. Tidigare har handlingsplaner presenterats som ett stödmaterial för Malmö (Malmö stad) och en akutmatris för Stockholm (Stockholms stad). Det finns också exempel på andra kommuner som publicerat kortare eller mer omfattande handlingsplaner eller krisplaner.

Man kan utgå från att de flesta kommuner/huvudmän inte är förberedda eller väntar sig en misstanke om att en medarbetare har begått sexuella övergrepp mot barn i verksamheten. Att planlägga och utforma ett klokt bemötande i förhållande till barn, föräldrar, personal och allmänhet utan tid för förberedelser, kan tyckas som en omöjlig uppgift. Denna modell för beredskap syftar till att stödja kommuner/huvudmän som inte utvecklat en egen arbetsmodell för att hantera misstänkta sexuella övergrepp mot barn inom förskolan. Då det ofta blir en akut situation som kräver snabbt agerande kan dålig beredskap leda till felaktiga beslut och dålig kommunikation. Hur kommunen/huvudmannen organiserar krisledning och kommunikation vid misstankor om sexuella övergrepp mot barn i verksamheten, får stor betydelse för föräldrar och barn. Det påverkar hur man uppfattar att en kommun/huvudman tar händelserna på allvar, visar empati och det kan vidare påverka hur man fortsättningsvis kan känna trygghet och hur förtroendet för förskolans verksamhet kan återupprättas. Kommuner/huvudmän som arbetat aktivt och strategiskt med kommunikation, stöd och omhändertagande får ofta positiv feedback och ett fortsatt högt förtroende från föräldrar och allmänhet. Det finns andra exempel på kommuner som inte mött drabbade föräldrar på ett bra sätt, som förminskat eller förnekat allvaret eller som inte hanterat kommunikation på ett optimalt sätt.

Vår förhoppning är att modellen kan vara till hjälp för kommuner/huvudmän, i sin helhet eller utifrån valda delar, när sexuella övergrepp mot barn misstänks inom förskolans verksamhet.

Erfarenheter från bland annat Kristianstads kommun, hur man praktiskt hanterade en situation där sexuella övergrepp inom flera förskolor avslöjades, har inspirerat vid utformandet av denna modell. I Kristianstads kommun avslöjades 2015 att 19 förskolebarn utsatts för sexuella övergrepp av en anställd. Erfarenheterna därifrån, hur man hanterade den omfattande händelsen, har inhämtats bl.a. genom individuella intervjuer med medlemmar i kommunens krisledningsgrupp. Erfarenheterna från Kristianstad kommer även att publiceras i publiceras i vetenskapliga artiklar.

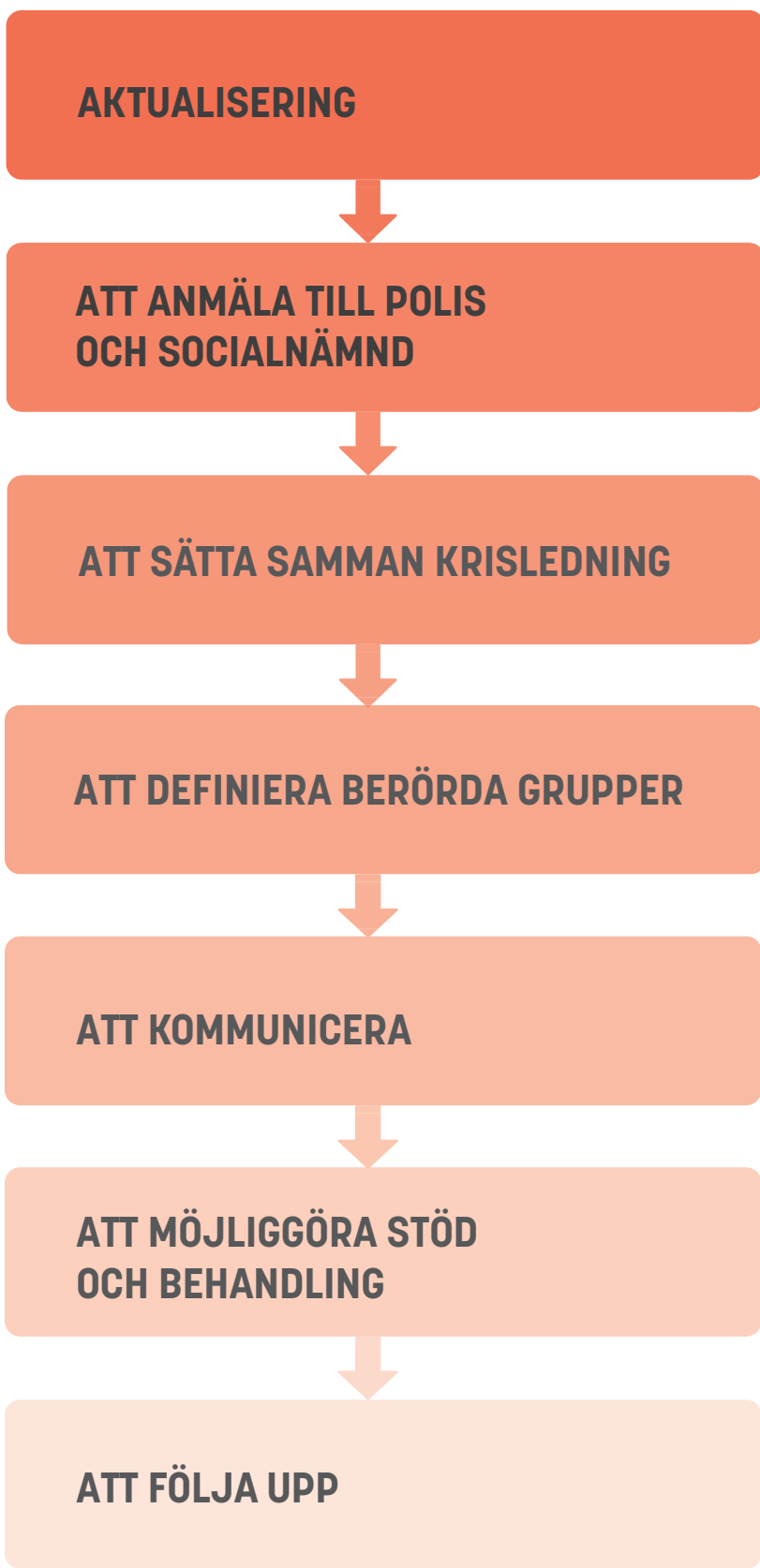
Begreppen kommun/huvudman används konsekvent i texten med tanke på att kommunala liksom icke-kommunala förskolor berörs av problematiken. För fristående förskolors huvudmän kan mallen användas med modifieringar, utifrån att specialister inom HR och kommunikation i kommunala organisationer, inte alltid finns tillgängliga på samma sätt som i en kommun. Medverkan av företrädare för individ- och familjeomsorgen är lika relevant för en fristående förskola och sannolikt är medverkan i någon form av företrädare för barn- och utbildningsnämnd i kommunen också relevant.

Begreppen medarbetare eller personal används i texten för personal inom förskolan. När det gäller en misstänkt person kan det förutom tillsvidare- och visstidsanställda också vara en praktikant från grundskola, från gymnasiet eller praktikant i en arbetsmarknadsåtgärd. Studenter i verksamhetsförlagd utbildning (VFU) från högskolan innefattas också i begreppen medarbetare eller personal.

KAPITEL 3

MODELL FÖR ATT HANTERA MISSTANKE OM SEXUELLA ÖVERGREPP MOT BARN INOM FÖRSKOLAN

- Vad man kommunicerar
- Vem uttalar sig
- Information till medarbetare
- Information till föräldrar
- Information till allmänhet/media
- Till föräldrar och barn
- Till medarbetare

Aktualisering

Misstanke om sexuella övergrepp inom förskolan kan aktualiseras på en rad olika sätt. Några exempel:

- En förskolepersonal får information av en förälder att hen misstänker att ett sexuellt övergrepp har begåtts av en medarbetare inom förskolan.
- Barn berättar på förskolan om något som uppfattas som sexuella handlingar som utförts av en medarbetare på förskolan.
- Förskolepersonal misstänker eller upptäcker att en annan medarbetare utsätter ett barn i verksamheten för sexuella övergrepp.
- En förälder anmäler att ett misstänkt sexuellt övergrepp begåtts av en medarbetare inom förskolan direkt till polisen.
- Polis identifierar en misstanke om sexualbrott mot barn i förskolan, i samband med en annan brottsutredning.

Upptakten till en utredning om misstänkta sexuella övergrepp ser därför olika ut och tidsramen för kommunen/huvudmannen att initiera ett arbete kring krisledning och information till berörd personal/berörda föräldrar kan variera.

Den medarbetare som tar emot information om ett misstänkt sexualbrott, bör dela informationen med sin närmste chef och eventuellt med en representant för myndigheter som arbetar mer specifikt med området sexuella övergrepp (polis eller socialtjänst) genom konsultation. Det finns risk för att en enskild person blir för belastad i att bära och tolka informationen på egen hand. Det i sin tur kan leda till att man får svårigheter att hantera informationen på bästa sätt. Man ska dock inte dela uppgifterna med den som misstänks för att eventuellt ha begått ett brott.

I detta läge behöver man också påminna sig om att man oftast inte vet vad som faktiskt hänt. Det är angeläget att varken bestämma sig för att ett brott har begåtts eller att ”det nog inte är något”. Man behöver vara medveten om vad man vet och vad man inte vet. Exempelvis ”ett barn har berättat om något som KAN vara ett brott, det behöver utredas och skyddsbehov behövs övervägas”.

AKTUALISERING

Den person som tar emot den första informationen om misstanke om sexuella övergrepp bör omgående dela informationen med sin chef och eventuellt med annan myndighet för att värdera uppgifterna.

Viktigt att balansera att det rör sig om en misstanke där överreaktion såväl som förminskande undviks.

Att anmäla till socialnämnd och polis

Vid misstanke om att en medarbetare har utsatt barn i verksamheten för sexuella övergrepp ska anmälan till socialnämnden göras och misstanken ska polisanmälas.

Förskolan/förvaltningen har inte skyldighet att polisanmäla misstanke om brott men är inte förhindrad av sekretess att göra det. Det är av värde för föräldrar att förskolan/förvaltningen som huvudman för verksamheten och arbetsgivare för personal, tar ansvaret för polisanmälan. Förskolan bör inte informera medarbetaren om misstanken och om att anmälan till socialnämnd och polis är aktuell. Om den som misstänks ha begått sexuella övergrepp får information om misstanken innan polisen kan hålla förhör finns en risk att bevis kan undanröjas. Det är lämpligt att ha ett samråd med polis, om när arbetsgivaren ska informera den anställde om misstanken. Oftast blir den anställde delgiven i samband med att polisen kontakter personen för förhör. Beroende på om personen kommer bli delgiven misstanke om brott och om personen kommer att frihetsberövas eller ej, kan kommunen komma att besluta om eventuell avstängning enl. AB § 10. Avstängning är inte en disciplinär åtgärd utan en tillfällig åtgärd för att arbetsgivaren ska kunna ta ställning till annat eventuellt beslut (<https://skl.se/arbetsgivarekollektivavtal/arbetsrattlagar/anstallning/underanstallningen.1939.html>). Om ett sådant beslut blir aktuellt behöver arbetsledare sannolikt stöd av personalavdelning eller HR-specialister.

OM POLISANMÄLAN OCH FÖRUNDERSÖKNING

Åklagaren är den som beslutar om förundersökning ska inledas och är förundersökningsledare vid misstanke om sexualbrott mot barn.

Vid förundersökning råder förundersökningssekretess, det är åklagaren som då beslutar vilken information som kan lämnas ut. Åklagaren kan besluta om yppandeförbud för den som lämnat information/medverkat i förhör i samband med brottsutredning. Yppandeförbud är ovanligt men innebär att personen inte har rätt att lämna uppgifter från förhöret vidare till andra personer.

Källa: Åklagarmyndigheten

Förskolan/förvaltningen är skyldiga att anmäla oro för att barn kan ha varit utsatt för övergrepp till socialtjänsten. Om det dröjer innan den misstänkte kommer att förhöras av polis bör förälder, som inte redan känner till oron gällande sitt barn, inte få den informationen förrän den misstänkte blir förhörd. Detta för att det självklart blir svårt för förälder som får vetskap att inte reagera med upprördhet och kanske vilja att konfrontera den misstänkte. Det är lämpligt att samråda med polisen för att göra den bästa planeringen.

Det kan vara aktuellt att arrangera ett möte med socialtjänst och polis för planering av samarbetet mellan myndigheter. Om kommunen ingår i samverkan med ett Barnahus, är den verksamheten särskilt utformad för att koordinera olika myndigheters arbete bl.a. vid misstanke om sexuella övergrepp mot barn. Barnahus utgör därför en viktig resurs i arbetet. Barnahus som beskriver erfarenheter av denna typ av ärenden, har t ex erbjudit konsultationer för verksamhetsföreträdare inom förskolan eller organiserat akuta samråd mellan olika myndighetsföreträdare. Vissa Barnahus har närvarat på förskolan vid föräldramöten eller har erbjudit krissamtal till föräldrar och barn inom ramen för sin verksamhet.

ATT ANMÄLA TILL POLIS OCH SOCIALNÄMND

Anmälan till socialnämnd ska göras när förskolan får information om att barn misstänks ha varit utsatta för sexuella övergrepp.

Förvaltning/huvudman är inte förhindrad av sekretess att polisanmäla misstanke om sexualbrott i verksamheten. Den misstänkte bör inte delges misstanken innan man haft samråd med polis. Samverkan med socialtjänst och polis bör ske.

Att sätta samman en krisledningsgrupp

Kommuner har i allmänhet en organisation för att kunna leda, samverka och informera kommuninvånare vid "extraordinära händelser" (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap). Vid misstanke att en anställd begått sexuella övergrepp inom förskola/förskolor, betraktas händelsen vanligtvis inte som en sådan kris men det kan vara en händelse som blir extremt påfrestande och får stora konsekvenser för ett antal kommuninvånare. Den plan för krisledning som finns kan då komma

till användning i modifierad form när man sätter samman en krisledning. Vid avgränsade såväl som mer omfattande händelser av sexuella övergrepp mot barn på förskolan behövs ledning och en grupp som leder det arbetet. Storleken på gruppen och nivå på representation beror självklart på faktorer som allvaret i händelsen (vilken typ av handlingar som man misstänker att det rör sig om), omfattning (hur många barn är utsatta), omfattning med avseende på enheter (hur många förskolor i en kommun berörs), frekvens och tid (handlar det om en enstaka händelse eller kan övergrepp ha skett över tid). Det kan inledningsvis vara svårt att bedöma om ett enstaka barn kan vara drabbat eller om det kan gälla flera barn inom olika förskolor.

I krisledning för denna typ av händelser bör företrädare för förvaltning/nämnd med ansvar för förskola/skola och individ- och familjeomsorg inkluderas, vidare kommunikatör och HR-ansvarig. Krisledningen kan också behöva konsultera jurist. Vid mer omfattande händelser rekommenderas att också företrädare för den politiska ledningen deltar i krisledning. Utifrån erfarenheterna i Kristianstad var det en fördel att den politiska ledningen ledde krisledningsarbetet. Frågan bör ställas till de som ingår i krisledningsgruppen om de privat kan komma att bli berörda, genom exempelvis egna barn eller barnbarn på berörd förskola. Det kan vara olämpligt att en person som privat blir drabbad samtidigt ingår i krisledningsarbetet.

Vid en större händelse kan det vara lämpligt att parallellt ha en operativ grupp som kan samordna det praktiska arbetet som behöver organiseras. Krisledningsgruppen kan behöva utökas utifrån nya behov som identifieras efter hand.

ATT SÄTTA SAMMAN KRISLEDNING

Bilda snabbt en liten krisledningsgrupp – med mandat. Förutom representanter för förvaltning respektive nämnd inom barn och utbildning, individ- och familjeomsorg rekommenderas att inkludera kommunikatör, HR-ansvarig och eventuellt företrädare för den politiska ledningen. Täta träffar och kontinuerlig information rekommenderas.

Att definiera berörda grupper

En misstanke om sexuella övergrepp på en avdelning på en förskola, kan påverka fler föräldrar än de som för närvarande har barn placerade där. Personen kan tidigare ha arbetat på andra förskolor eller träffat barn i andra sammanhang. Om information sprids om vem som är misstänkt för övergrepp kan föräldrar som tidigare haft barn placerade på den aktuella förskolan också drabbas av oro att deras barn tidigare kan ha varit utsatta. Det kan leda till att många föräldrar kan känna sig oroade av händelserna.

Kommunen/huvudmannen behöver förbereda sig på att olika grupper av föräldrar har olika behov; föräldrar vars barn misstänks vara utsatta för sexuella övergrepp, föräldrar med barn på den förskola där den misstänkta arbetat men där det inte finns en uttalad misstanke; eller andra föräldrar i kommunen med barn i förskoleåldern. Dessa grupper kan behöva få olika information och vid informationsmöten eller likande är det bra att dela upp föräldrar i olika grupper utifrån detta.

ATT DEFINIERA BERÖRDA GRUPPER

Föräldrar kan på olika sätt bli berörda av händelserna. Föräldrar vars barn misstänks vara utsatta för övergrepp, föräldrar vars barn mött den misstänkte som anställd och andra föräldrar i området/kommunen. Behoven kan se olika ut för de olika grupperna av föräldrar.

Att kommunicera

Vad man kommunicerar

Det finns olika erfarenheter från drabbade kommuner av att kommunicera att en anställd misstänks ha utsatt barn för sexuella övergrepp. Vissa har varit mer passiva i sin kommunikation och andra har tagit en mer aktiv roll. Det är viktigt att krisledningen regelbundet stämmer av med åklagare (ev. kontaktperson inom polisen) om vilka uppgifter som kan lämnas ut.

Tidpunkten för kommunikation kan variera beroende på när information om en polisanmälan blir offentlig i det enskilda fallet. Det kan hänga samman med formella beslut i den rättsliga processen liksom informell information från t ex drabbade familjer. Kommunikationen antar också olika format beroende på misstankens karaktär. Om det rör misstanke om att ett enda barn är utsatt

eller om det rör mer omfattande händelser. Om misstanken rör ett enskilt barn är det kanske i samband med beslut om anhållan, häktning eller åtal som kommunen kommunicerar. I Kristianstads kommun kommunicerade man i samband med att en person häktades pga. misstankar om sexuella övergrepp. I det fallet enades krisledningsgruppen att ha största möjliga öppenhet om händelserna i sin kommunikation, att berätta allt som kunde berättas och att aldrig ljuga. Det ledde sannolikt till att kommunen i efterhand kunde summera att mediabevakningen av händelserna inte blev problematisk.

Hur ansvariga hanterar media får också effekter för föräldrar och medarbetare. Otydlig och tvekan kommunikation kan skapa misstro hos föräldrar. I Kristianstad har föräldrar uttryckt i intervjuer att de upplevde att kommunledningen tog ansvar, visade empati och lämnade trovärdig information. Även medarbetare inom förskolan i kommunen har i intervjuer uttryckt att ledningen verkade ha situationen under kontroll och gav bra information, vilket fick en stabiliserande effekt.

VAD MAN KOMMUNICERAR

I all kommunikation berätta allt som går att berätta och ljuga inte. Stäm återkommande av med polis/åklagare om vilken information som kan lämnas ut. Visa öppenhet och empati.

Vem uttalar sig

Det kan vara klokt att välja ut två personer som representerar kommunen/huvudmannen i all kommunikation om händelserna externt och internt. Det finns större risk för att informationen inte blir densamma eller motsägelsefull om flera personer, ibland under pressade former, ska lämna information. Det kan då uppstå oklarheter som kan tolkas som osäkerhet. Förvaltning och nämnd för barn och utbildningsfrågor (eller motsvarande) ansvarar ofta formellt för anställning av medarbetare inom förskolan och är också huvudman för förskolans verksamhet. Förvaltningschef och nämndsordförande kan vara lämpliga företrädare som har detaljerad kunskap om förskolan och som också kan svara på följdfrågor relaterade till verksamheten. Erfarenheten av en sådan ansvarsfördelning var god i Kristianstads kommun. Där bestämde krisledningsgruppen att ingen annan person i gruppen skulle uttala sig för media, utan övriga medlemmar i gruppen hänvisade till de två med uppdraget. Krisledningsgruppen ville också undvika att enskilda förskolechefer eller medarbetare skulle bära ansvar för kommunikationen. Man var samtidigt noga med att

betona meddelarfriheten, att medarbetare har rätt att uttala sig, om det som inte är sekretessbelagt, om man själv väljer att göra det.

VEM UTALAR SIG

Begränsa antalet personer som uttalar sig för media, till få företrädare för berörd förvaltning/ nämnd eller huvudman. Om personerna har annan kunskap inom förskolans område kan de även klara följdfrågor från media som kan komma.

Utforma information

I samband med att en misstanke om övergrepp blir polisanmäld kan viss information bli offentlig. Då behöver kommunen/huvudmannen vara förberedd för att förmedla den information som kan kommuniceras. Information som är sekretessbelagd, t ex vilka enskilda barn som är berörda, vem som är misstänkt, vilken typ av handlingar det kan röra sig om, kan vanligtvis inte spridas. Uppgifter om vilken förskola i en kommun som är berörd blir oftast inte offentlig. Polis/åklagare vet vilken information som kan lämnas ut.

Kommunikation kan behöva riktas till olika målgrupper, som till förskolechefer, medarbetare inom verksamheten, föräldrar och allmänheten, med variation beroende på omfattning och typ av misstänkta händelser. Det är en fördel om kommunen/huvudmannen producerar skriftlig information som de olika målgrupperna får del av.

Information till chefer inom verksamheten

Förskolechefen för den aktuella förskolan behöver ha tillgång till en fördjupad information om hur kommunen har agerat för att förmedla till berörd personal och föräldrar. Chefer för andra förskolor i kommunen som inte är drabbade behöver en mer allmän information som kan vara lugnande att förmedla vidare till medarbetare och föräldrar i sina verksamheter.

INFORMATION TILL CHEFER

Chef för berörd förskola ska ha tillgång till information som kan vidarebefordras till medarbetare och föräldrar. Informera även chefer för verksamheter som inte är drabbade så att de sakligt kan lugna föräldrar som inte är berörda.

Information till medarbetare

Beroende på om det finns tid, är det en fördel om förskolechefen kan förmedla muntlig information vid möte med personalgruppen. Även här måste man stämma av med polis/åklagare om vilken information som kan lämnas ut. Information om att en medarbetare misstänks ha begått övergrepp mot barn i verksamheten drabbar många medarbetare inom förskolan svårt. Olika känslor kan komma till uttryck som förnekelse, ilska, sorg och skuld. Tvivel kring om att det kan ha hänt, att det inte kan vara möjligt, att man känner sig arg och besviken på den som förstör en verksamhet som man känt sig stolt över och självförebärser för att man inte förstätt eller sett det som hänt i verksamheten. Vid ett personalmöte finns det förhoppningsvis möjlighet för medarbetare att dela de olika känslorna som aktiveras och ge varandra stöd. Samtidigt behöver personal förbereda sig inför att möta föräldrar med information om misstankarna. Det är önskvärt att personal får ta del av skriftlig information som senare kan förmedlas till föräldrar.

INFORMATION TILL MEDARBETARE

Informera medarbetare om vad som är känt, gå igenom vilken information som de kan förmedla till föräldrar. Ge plats för medarbetares reaktioner – underskatta inte de känslor som händelserna väcker.

Information till föräldrar

Förskolan har en skyldighet att informera föräldrar när man misstänker att deras barn har varit utsatta för brott i verksamheten (SKL, 2016). Vem som lämnar den informationen och vid vilken tidpunkt bör samordnas med polis. När information blir offentlig (t ex genom anhållande, häktning eller åtal) att en anställd är misstänkt för sexuella övergrepp bör föräldrar i den aktuella verksamheten informeras muntligt och skriftligt av förskolepersonal i samband med att de lämnar sina barn på förskolan. Förskolan kan också kalla till ett föräldramöte där information lämnas. Det är en möjlighet vid föräldramötet att ta hjälp av personer med kunskap inom olika områden som krishantering, sexuella övergrepp och konsekvenser för barn av utsatthet, exempelvis från Barnahus, BUP eller socialtjänst. Informationen väcker hos vissa föräldrar starka känslor och andra reagerar inte lika synbart. Det kan uppstå situationer när misstankar blir kända bland föräldrar innan några formella rättsliga beslut fattats, som när en förälder har gjort en polisanmälan om en misstanke eller när en förälder har fått del av förskolans

misstankar om att ett övergrepp kan ha skett mot deras barn och själv väljer att berätta om detta för andra föräldrar. När information sprids i ett sådant skede bland föräldrar måste förskolan och ledningen förhålla sig aktiva till det och möta föräldrar med den information som är möjlig att ge. Även i dessa situationer är kontakt med polis och åklagare lämplig, för att få vägledning i hur man kan utforma information.

Det finns ett stort behov av stöd till föräldrar från förskolepersonal. Det är en utmaning för förskolepersonal att erbjuda föräldrar stöd i de reaktioner som kan komma till uttryck samtidigt som de ska upprätthålla en verksamhet där barn ska tas emot på ett tryggt och förtroendeingivande sätt. I Kristianstad beskrev vissa förskolor att man delade man upp ansvaret, så en medarbetare tog emot barnen och satte igång dem i någon aktivitet, en annan lämnade över skriftlig information till föräldrar och svarade på frågor och en tredje gick till ett avskilt rum med föräldrar som blev så upprörda och påverkade av informationen att man behövde tala med dem i enrum. Förskolan kontaktade också föräldrar som hade sjuka barn eller som hade semester per telefon kring den information förskolan ville överlämna. Om det är möjligt att få stöd av personer med psykosocial kompetens (som elevvårdspersonal, personal på Barnahus, socialtjänst eller BUP) i dessa möten med föräldrar, kan det vara en fördel.

Om man har informationsmöten med föräldrar rekommenderas att dela upp dem utifrån deras olika relation till händelserna. De som har barn som misstanken om övergrepp gäller behöver visst stöd och har vissa frågor – det tas ofta bäst enskilt. De vars barn det inte finns en sådan oro kring men som haft kontakt med den misstänkte har andra behov. Likaså finns en tredje grupp, vars barn är mer perifera i förhållande till oron men ändå finns i verksamheten. Det är viktigt att komma ihåg att föräldrar kan reagera väldigt olika. Vissa kan tycka oron är överdriven och insatserna obefogade ”ingen är ju dömd” medan andra kanske har en övertygelse och/eller bevis för att deras barn är utsatt. Att blanda dessa är ofta svårt då behoven krockar. Ger man råd till hur man kan prata med barn om svåra saker och vilken hjälp barn behöver är det bra att dela upp utifrån olika behov och olika åldrar då det blir väldigt olika frågor om barnen är 1-2 år eller 5-6 år.

Skriftlig information om den aktuella processen, tillgängliga telefonnummer för krisstöd och råd till föräldrar om oro för sexuell utsatthet bör förmedlas.

Exempel på sådan text biläggs detta dokument. Texten kan ses som exempel som kan modifieras utifrån behov. Det skriftliga materialet kan behöva översättas för föräldrar i olika språkgrupper och kan även göras tillgängligt som ljudfil inläst på enkel svenska, via aktuell hemsida.

INFORMATION TILL FÖRÄLDRAR

Ge medarbetare stöd, att vid rätt tidpunkt, informera föräldrar om misstanke om sexuella övergrepp i verksamheten. Förmedla skriftlig information också översatt till relevanta språk.
Ta hjälp av psykosocial expertis om möjligt, till stöd för personalen.

Allmänhet - media

Information till allmänhet och media bör hanteras utifrån varje unik situation. Ibland är det motiverat att kommunen/huvudmannen går ut med pressmeddelande, ev. inbjuder till presskonferens utifrån de rättsliga besluten som fattats. När en person anhålls eller häktas eller när åtal väcks blir uppgifter om brottsmisstanken offentliga och det kan ha betydelse att kommunen tar en aktiv roll i att förmedla saklig kommunikation och berätta om sin krishantering.

De personer som har fått uppdraget att kommunicera om händelserna ansvarar. Det informationsmaterial som tagits fram till föräldrar bör också finnas tillgängligt för media. På kommunens/ huvudmannens hemsida bör relevant information finnas tillgänglig. Dels det informationsmaterial som delats ut till föräldrar omkring den aktuella händelsen, råd till föräldrar och länkar till annat material som kan vara användbart. Man kan räkna med att information om misstänkta sexuella övergrepp inom en förskola dyker upp i sociala medier, ibland i ett tidigt skede. Kommunen/huvudmannen bör följa den information som läggs ut på sociala medier, för att vara informerad om ryktesspridning och för att kunna förstärka den sakliga information som kan lämnas via hemsidan.

INFORMATION TILL ALLMÄNHETEN

Samla all information på hemsidan.
Håll informationen uppdaterad.

Att möjliggöra stöd och bearbetning

Föräldrar

Föräldrar som blir berörda ska vid behov hänvisas vidare till professionella för att prata om sina reaktioner. Inte sällan blir socialtjänsten involverad. De kan ombesörja att föräldrar får krisstöd och eventuellt fortsatt stöd- eller behandlingskontakt. För föräldrar vars barn inte har varit utsatta kan händelserna ändå bli belastande och oroande. Kommunen bör därför ha beredskap att erbjuda även dessa föräldrar krisstöd. Man kan också se över vad som erbjuds av primärvården i kommunen.

Krisstöd kan också ges genom kommunens POSOM-grupp, Barnahus, socialtjänstens egna personella resurser eller genom barn- och ungdomspsykiatri. Har händelserna stor omfattning behöver kommunen kanske mobilisera även andra aktörer eller göra specialupplägg i insatserna. Yngre barn är i allmänhet inte i behov av någon enskild bearbetning av händelserna men i behov av trygga vuxna som upprätthåller vardagliga rutiner. Större förskolebarn kan behöva träffa professionella, utifrån de symptom de uppvisar. Även anhöriga till utsatta barn kan behöva krisstöd.

Erfarenheterna från Kristianstad är att vissa av de drabbade föräldrarna vars barn utsatts för övergrepp inte fick det krisstöd som de hade önskat. Ett initialt erbjudande om stöd har ibland avvisats av föräldrar som befunnit sig i ett kaos. Föräldrar har i efterhand uttryckt att frågan borde ha ställts vid flera tillfällen och att man skulle ha motiverat betydelsen av krisstöd. Krisstödjare kunde ha bokat tider även med föräldrar som uttryckt tveksamhet till behov av kontakten.

STÖD TILL FÖRÄLDRAR - BARN

Krisstöd bör aktivt erbjudas föräldrar vars barn utsatts för övergrepp. Om föräldrar är avvisande bör behovet följas upp och föräldern eventuellt erbjudas något motiverande samtal.

Medarbetare

Medarbetare, som arbetat ihop med den misstänkte, blir ofta mycket belastade av denna typ av händelser. Att ta hand om egna starka känslor av t ex förnekelse, ilska, sorg och skuld ryms ibland inte när verksamheten är i kaos och fokus är på att lugna och stabilisera verksamheten för barn och deras föräldrar. Det är av stor vikt att arbetsgivaren erbjuder tillgängligt stöd från t ex företagshälsovård. Ibland kan någon i en personalgrupp bli särskilt belastad i samband med avslöjanden t ex genom att hen inledningsvis var den som fick del av information om övergrepp, på uppdrag av polis fick delta i att identifiera barn på bilder som den misstänkte tagit, att hen arbetat tillsammans med den misstänkte en viss dag då övergrepp skett eller fått ta emot särskilt starka reaktioner från föräldrar. Det är då angeläget att arbetsgivare ombesörjer att medarbetare faktiskt får tid för krisstöd. Inte att det blir upp till medarbetaren att själv boka en sådan tid. Medarbetare i Kristianstads kommun har efterfrågat att den organisation som erbjöd psykosocialt stöd skulle ha bokat tider även om den enskilde medarbetaren inte själv efterfrågade det och mer aktivt följt upp hur medarbetare mår en tid efter det akuta skedet.

STÖD TILL MEDARBETARE

Medarbetare bör erbjudas krisstöd. De som blivit särskilt utsatta genom påfrestande arbetsuppgifter i samband med avslöjanden behöver hjälp att verkligen få del av krisstöd. En enskild medarbetare kan behöva hjälp med att få tider bokade för krisstöd.

Att följa upp

Enligt 6 kap 10 § i skollagen ska ansvarig för förskolan utreda händelser av kränkning eller diskriminering och redovisa åtgärder som behöver vidtas för att förhindra liknande händelser i framtiden. För att kunna göra uppföljningen är det en fördel att någon i krisledningen dokumenterar hela förloppet. Beroende på vilka de aktuella händelserna är kan olika åtgärder vara aktuella som förhållningssätt till förskolepersonals mobilanvändning, insyn i skötrum och på barns toaletter, att tala med barn om kroppen och kroppsregler och att öka kompetens hos personalen om sexuella övergrepp. Det är angeläget, även i de fall det inte juridiskt kunnat fastställas att brott har begåtts, att samla erfarenheterna också för att utforma ett framtida förebyggande arbete. Övergripande kan krisorganisationen behöva utvärderas. När uppföljning genomförs blir detta ett värdefullt sätt att ta tillvara erfarenheter som visar hur man har hanterat de önskade händelserna inom förskolans verksamhet.

ATT FÖLJA UPP

Följ upp händelserna och identifiera åtgärder som behöver vidtas för uppföljning av tidigare kris samt preventivt arbete inför framtiden..

KAPITEL 4

SAMMANFATTNING

Aktualisering

Den person som tar emot den första informationen om misstanke om sexuella övergrepp bör omgående dela informationen med sin chef och eventuellt med annan myndighet för att värdera uppgifterna. Viktigt att balansera att det rör sig om en misstanke där överreaktion såväl som förminskande undviks.

Att anmäla till polis och socialnämnd

Anmälan till socialnämnd ska göras när förskolan får information om att barn misstänks ha varit utsatta för sexuella övergrepp. Förvaltning/huvudman är inte förhindrad av sekretess att polisanmäla misstanke om sexualbrott i verksamheten. Den misstänkte bör inte delges misstanken innan man haft samråd med polis. Samverkan med socialtjänst och polis bör ske.

Att sätta samman en krisledningsgrupp

Bilda snabbt en liten krisledningsgrupp – med mandat. Förutom representanter för förvaltning respektive nämnd inom barn- och utbildning, individ- och familjeomsorg, rekommenderas att inkludera kommunikatör, HR-ansvarig och eventuellt företrädare för den politiska ledningen. Täta träffar och kontinuerlig information rekommenderas.

Att definiera berörda grupper

Föräldrar kan på olika sätt bli berörda av händelserna. Föräldrar vars barn misstänks vara utsatta för övergrepp, föräldrar vars barn mött den misstänkte som anställd och andra föräldrar i området/kommunen. Behoven kan se olika ut för de olika grupperna av föräldrar.

Att kommunicera

I all kommunikation berätta allt som går att berätta och ljuga inte. Stäm återkommande av med polis/åklagare om vilken information som kan lämnas ut. Visa öppenhet och empati. Begränsa antalet personer som uttalar sig för media, till få företrädare för berörd förvaltning/ nämnd eller huvudman. Om personerna har annan kunskap inom förskolans område kan de även klara följdfrågor från media som kan komma.

Chef för berörd förskola ska ha tillgång till information som kan vidarebefordras till medarbetare och föräldrar. Informera även chefer för verksamheter som inte är drabbade så att de sakligt kan lugna föräldrar som inte är berörda.

Ge medarbetare stöd, att vid rätt tidpunkt, informera föräldrar om misstanke om sexuella övergrepp i verksamheten. Förmedla skriftlig information också översatt till relevanta språk. Ta hjälp av psykosocial expertis om möjligt, till stöd för personalen.

Samla all information på hemsidan. Håll informationen uppdaterad.

Att möjliggöra stöd och bearbetning

Krisstöd bör aktivt erbjudas föräldrar vars barn utsatts för övergrepp. Om föräldrar är avvisande bör behovet följas upp och föräldern eventuellt erbjudas något motiverande samtal.

Medarbetare bör erbjudas krisstöd. De som blivit särskilt utsatta genom påfrestande arbetsuppgifter i samband med avslöjanden behöver hjälp att verkligen få del av krisstöd. En enskild medarbetare kan behöva hjälp med att få tider bokade för krisstöd.

Att följa upp

Följ upp händelserna och identifiera åtgärder som behöver vidtas för uppföljning av tidigare kris samt preventivt arbete inför framtiden.

KAPITEL 5

NÄR MISSTANKE INTE GÅR ATT STYRKA

Det händer att anmälningar om sexuella övergrepp inte leder till att åklagaren väcker åtal. Det kan bero på att man bedömer att den misstänkte faktiskt inte gjort sig skyldig till brott. Det kan även hänga samman med de stora svårigheter som ofta uppstår i brottsutredningar med brottsoffer som är mycket unga, vad gäller utsagor och bevisning. Oavsett hur det ser ut i processen behöver verksamheten ha en handlingsplan och insatserna som rekommenderas är relevanta oavsett hur den straffrättsliga processen fortgår. Oftast är det inte förrän långt senare i processen man har en bild av vad som skett.

Arbetsgivaren har givetvis en omfattande skyldighet att ge sitt stöd till den arbetstagar som drabbats av en ogrundad misstanke om att ha begått sexuella övergrepp. Olika psykosociala stödinsatser behöver aktiveras. Dels för den som

tidigare misstänkts för övergrepp men även för andra medarbetare som arbetat tillsammans med den som varit misstänkt. Man kan också behöva arbeta förebyggande och trygghetsskapande med både personal, föräldrar och barn även när en förundersökning lagts ned. För vidare arbete kan det vara till hjälp att kontakta polis eller åklagaren för mer information om grunden till den nedlagda förundersökningen.

Konsekvenser för en medarbetare av att bli misstänkt för sexuella övergrepp när brott sedan inte går att styrka uppmärksammas inte vidare i detta dokument. För vidare läsning hänvisas till Eidevalds bok om förskolan som trygg plats för barn och pedagoger (2016).

KAPITEL 6

REFERENSER

Bergström, Helena, Eidevald, Christian, & Westberg-Broström, Anna. (2016). Child Sexual Abuse at Preschools--A Research Review of a Complex Issue for Preschool Professionals. *Early Child Development and Care*, 186(9), 1520-1528.

Dagens Samhälle (2016). När förövare får fullt förtroende, 2, 18-21.

Dyb, G., Holen, A., Steinberg, A., Rodriguez, N., & Pynoos, R. (2003). Alleged sexual abuse at a day care center: Impact on parents. *Child Abuse & Neglect*, 27(8), 939-950.

Eidevald, C. (2016). Förskolan - en trygg plats för barn och pedagoger? : Sexuella övergrepp och förebyggande arbete (Första upplagan. ed.). Malmö: Gleerups.

Kelley, S.J. (1994). Abuse of Children in day care centres: Characteristics and consequences, *Child Abuse Review*, 3, 15-25.

Malmö stads stödmaterial. <http://malmo.se/Forskola--utbildning/Forskola/Sa-jobbar-vi-med.../Kvalitet/Diskriminering-och-krankande-behandling/Forebyggande-arbete-och-atgardande-insatser-gallande-misstanke-om-sexuella-trakasserier-mot-barn.html>

Saradjian, J., Hanks, H. (1996). *Women Who Sexually Abuse: From Research to Clinical Practice*. John Wiley & Sons: West Sussex, UK.

SKL (2016). Handlingsberedskap vid misstanke om brott mot barn i förskolan.

Stockholms stads akutmatris. <http://foretag.stockholm.se/-/Fristaende-sajt/Enskilt-driven-forskoleverksamhet-skolbarnsomsorg-och-fristaende-skola/Forskola-familjedaghem-och-skolbarnsomsorg/Kvalitet-och-tillsyn/>

Sullivan, J., & Beech, A. (2002). Professional perpetrators: Sex offenders who use their employment to target and sexually abuse the children with whom they work. *Child Abuse Review*, 11(3), 153-167.

Sullivan, J., Beech, A., Craig, L., & Gannon, T. (2011). Comparing intra-familial and extra-familial child sexual abusers with professionals who have sexually abused children with whom they work. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 55(1), 56-74.

Turner, D., Rettenberger, M., Lohmann, L., Eher, R., & Briken, P. (2014). Pedophilic sexual interests and psychopathy in child sexual abusers working with children. *Child Abuse and Neglect*, 38(2), 326.

Wonnacott, J. (2013). Keeping children safe in nurseries: A focus on culture and context. *Journal of Sexual Aggression*, 19(1), 32-45.

Åklagarmyndigheten. Från brott till åtal. Om rättsprocessen; https://www.aklagare.se/om_rattsprocessen/fran-brott-till-atal/forundersokningen/polis-eller-aklagare/

KAPITEL 7

BILAGOR

BARN OCH KROPPSREGLER

Vi lär barn om säkerhet på många olika plan. Vi lär dem att de kan bränna sig på spisen, att de ska vara försiktiga i trafiken och vara noga med att inte tappa bort sina föräldrar. Men alldeles för få föräldrar lär sina barn om kroppsregler. Vi kan aldrig hindra att barn blir utsatta för sexuella övergrepp. Men vi kan göra mycket för att underlätta att barn vågar och vet att de ska berätta om någon gör något mot dem som inte är ok.

LÄR BARNEN KROPPSREGERNA

- Berätta vad könsorganen heter. Använd helst de ord som många andra använder, till exempel snopp och snippa. Det gör det lättare för barnen att förstå.
- Introducera kroppsreglerna som vilka andra regler om helst. "Kroppsreglerna innebär att de delar på kroppen som finns under badkläderna är privata och de tillhör bara dig. Du bestämmer över dem. Ingen får röra vid dem om du inte behöver hjälp på toaletten eller om det kliar eller känns konstigt. Om någon (doktorn, pedagoger, föräldrar...) rör ens privata områden får man alltid berätta om det".
- Lär barnet att ingen får ta bilder av deras privata delar - även om en person inte rör barnet så får man inte be barnet ta av sig och sedan fotografera barnet. Det är också att bryta mot kroppsregler.

PRATA OM KROPPSREGLER TIDIGT

Gärna redan i tvåårsåldern när de börjar bli nyfikna på snoppar och snippor och språkutvecklingen tar fart.

LÄR BARNEN SÄTTA KROPPSGRÄNSER

Barnet bestämmer själv vem som får krama och pussa dem. Barnet kan också ha andra kroppsdelar som de inte gillar att någon rör vid, respektera det. Tvinga aldrig barn att krama, pussa eller gosa om de inte vill det.

LÄR BARNET OM BRA OCH DÅLIGA HEMLIGHETER

Berätta att det finns olika sorters hemligheter; bra hemligheter är roliga och känns spännande. Dåliga hemligheter gör att man känner sig ledsen, orolig eller får en klump i magen. Du kan också säga "Vuxna, ungdomar eller andra barn som bryter mot kroppsregler säger ofta att det måste vara hemligt och att man inte får berätta. Det stämmer inte. Barn får alltid berätta om de vill om en hemlighet känns dålig".

BERÄTTA FÖR BARNET ATT DE ALLTID KAN BERÄTTA OM DE HAR VARIT MED OM ATT KROPPSREGLER BRUTITS.

Var tydlig med att ni aldrig kommer att bli arga och att det är vuxnas ansvar att det blir bra för barn.

Övriga tips och länkar:
Stopp! Min kropp!
(Handbok, Rädda Barnen)
www.dagsattprataom.se

BARNNS BEHOV VID MISSTANKE OM SEXUELLA ÖVERGREPP PÅ FÖRSKOLA

BARNNS BEHOV AV INFORMATION

- Om det händer oväntade saker som påverkar barnet, exempelvis att en personal plötsligt slutar på förskolan eller att barnet blir förhört av polis, behöver barnet få information på ett sätt som passar barnets ålder.
- Berätta vad du vet om händelserna och vad som kommer att hända, exempelvis:
”Ett barn har sagt att X gjort saker mot hans kropp som man inte får och tills vi vet att hen inte gör så kan hen inte jobba på förskolan”
”X har brutit mot kroppsreglerna, det får man inte göra om man är vuxen. Då måste polisen prata med X så det inte händer igen”
- Har ni inte pratat om kroppsregler tidigare så är det en bra inledning (se blad Barn och kroppsregler).
- Prata inte upprört om övergreppen när barnet eller andra barn är i närheten.

BARNNS BEHOV AV STÖD

- Det är viktigt att veta att om barn blir skyddade, bekräftade och lyssnade på om de varit utsatta för något skrämmande eller konstigt så klarar sig de flesta barn bra och utan bestående men.
- Ett litet barn (0-2 år) som vid något tillfälle blivit utsatt för någon form av sexuellt övergrepp kommer oftast inte ihåg detaljer om det senare i livet och om barnet snabbt skyddas från den som utfört övergreppen påverkar övergreppen oftast inte deras framtida utveckling.
- Ett äldre barn (över 2 år) som vid något tillfälle blivit utsatt för någon form av sexuellt övergrepp behöver bli skyddade från den som utsatt dem. De behöver få hjälp att förstå vad som hänt samt få höra av vuxna att det de varit med om inte var deras fel.
- Barnet behöver stöd av lugna vuxna på ett sätt som passar deras ålder. Det är viktigt att de får berätta om vad de varit med om i sin egen takt. Du som vuxen ska fokusera på att lyssna men fråga vidare när barnet/ungdomen verkar ha behov av att prata samt ge information om vad som händer.
- Vanliga reaktioner hos barn är att känna skuld för det som har hänt, oro, osäkerhet eller kanske ilska.
- För barnet är det absolut viktigaste att föräldrarna är som vanligt, är trygga och betar sig som de brukar göra. Vissa barn reagerar dock med att de vill vara mer nära trygga vuxna eller kan reagera med rädsla i situationer där de tidigare fungerat på ett bra sätt vilket är okej under en tid.
- Skulle barnet uppvisa symptom, som att de plötsligt blir rädda för saker som de inte tidigare har varit, till exempel vid blöjbyte eller när det blir lämnat: försök lugna barnet, försök göra situationen lite roligare och hjälp barnet genom det den är rädd för, tills barnet klarar det utan rädsla. Är det för svårt för er, sök hjälp (Barnklinik, BVC, Barnahus, BUP-mottagning eller socialtjänst).
- De flesta yngre barn behöver ingen omfattande behandling hos psykolog eller terapeut. Om barnet har egna berättelser om övergrepp är ofta ett kortare krisstöd bra som komplement till det stöd föräldrarna ger. Kontakta BUP, Barnahus eller socialtjänst för att se vad som kan erbjudas.
- Syskon behöver också få veta vad som har hänt, så ta hjälp av materialet om kroppsregler. Sen kan man exempelvis säga: ”En person har brutit mot kroppsreglerna mot barn, men nu är hen hos polisen och får inte jobba på förskolan. Det är bra, för sånt får man inte göra mot barn”.
- När små barn blir utsatta av en utomstående person är det oftast mycket stressande för föräldrarna. Var inte rädd för att prata med andra och sök professionell hjälp om du är osäker på hur du mår eller hur du ska hantera situationen.
- Se till att ha andra vuxna runt dig som förälder, som du kan prata med så att du kan hålla dig lugn och trygg som förälder när barnet är med dig. Känner du att du inte klarar det vid något tillfälle, ta hjälp av andra.

Bilagorna på föregående sidor finns tillgängliga via vår kunskapsbank, på www.barnafrid.se, som utskriftsvänliga A4-dokument.

Dessa kan med fördel skrivas ut och göras tillgänglig för dina kollegor/din personal på arbetsplatsen.

